

INDIGOFERA munkaleírás

Szeli Kamilla ötödéves szobrászművész hallgató, Szabó Ádám Mesterosztály.

Indigofera című alkotásom egy helyspecifikus installáció, mely 2023-ban a III. kerületi Pacsirtamező utca egyik épületén található fülkébe készült az 1. Budapesti Köztéri Kortárs Művészeti Biennálé-Flaszter-Fülkeprojekt keretein belül. A társasházat Goldberger Sámuel építtette Quittner Ervin építésszel, a Goldberger textilüzem dolgozói számára. Az egykori Textilgyár számos környékbelinek kínált munkalehetőséget és több mint kétszáz éven keresztül üzemelt. A gyár jó technikai, gépi felszereltsége elősegítette az indigóval színezett kelmék gyors és nagyobb mennyiségű gyártását és elültette a magyar textiliparban a kékfestés gyökereit. Óbudán volt a gyár székhelye, melynek emlékére az iparosok számára épített lakóépülettől egy utcasarokra textilmúzeumot hoztak létre, ami prezentálja a néhai üzem összes korszakából a különböző technikákkal elkészített termékeket, s emellett a gyártás során használt eszközöket, gépeket is.

Legfőképp a textilgyár technikai módszerei, azon belül a hagyományörző kékfestés és önmagában ennek a fülkének egyedülálló formai kecsessége és egyszerűsége indította el a gondolatmenetemet a plasztikai megfogalmazásban.

Pest, Buda és Óbuda 1873-ban egyesült és ennek 150. évfordulójának alkalmával megrendezésre került az 1. Budapesti Köztéri Kortárs Művészeti Biennálé a Budapest Galéria szervezésében. Az eseménysorozat részeként pályázatot hirdettek három épület: Pacsirtamező utca, Baross utca, Röck Szilárd utca egy-egy épületének üresen álló falfülkéjének képzőművészeti alkotásokkal való feltöltésére. Az épület homlokzatának strukturális elemeit képező szoborfülkék, Budapest eklektikus épületeinek szerves részét alkotják. Mára a legtöbb fülke üresen áll, mivel csupán faltagolóelemként használták, vagy a fülkeszobor végül nem készült el. A projekt célja a fülkék funkciójának kortárs hangvételű újragondolása volt és ennek következtében az utca összképének átalakulása, a figyelem felkeltése egyes épületek elfeledett történeteire, helyspecifikus alkotások által. A színválasztás a szobor elkészítésekor nem csak a

kékfestésre utalt, hanem az emlékezés szimbolikáját is megeleveníti. Az egzakt formákkal rendelkező halvány sárga épület és a kibuggyanó élénk kék textilszobor komplementere erőteljes hangsúllyal ruházta fel a központi helyen álló fülkét az épületen. A vibráló szín miatt, viszont törekedtem arra, hogy a forma idomuljon a környezetéhez és a fülke alapvető alakjához, valamint azonosuljon a tér ritmusával.

Az indigofera tinctoria – festő indigó növény leveléből készítik a kékfestéshez használt indigó pigmentet. A növény virágzatának dinamikájára épülő, organikus, az épített térből kiduzzadó formavilágot képzeltem el a fülkébe. Egyfajta formából, azonban különböző méretű elemekből építkező kompozíció, hasonlóan, mint a kékfestő eljárás során alkalmazott nyomódúc kitüremkedő mintáinak felépítése. A nyomódúcra felkent különböző vegyszerekből álló gátlószer helyett, régen méhviasszal különítették el a háttérszínt a mintától. A kis faragott motívumokra rákent méhviasz képzeletemben egy méhkast alkotott és ennek strukturális beépítését a látványba, izgalmasnak tartottam.

A kékfestő kelme a lakástextilek körében és a népviseletben is nagy szerepet játszott. Ez a technika két lényeges munkafázisból áll: mintázás szigetelőmasszával és festés indigócsávéban. A fehér vászonanyagra fa- vagy fémformákkal nyomták a szigetelőanyagot, ami száradás után elzárta a minta felületét az oxigéntől, majd indigós kupában áztatták a kelmét, s a levegőre kirakva az oxidálódó indigó kékre változott. Az áztatások számától függően az anyag sötétebb vagy világosabb színt kapott. Száradás után 1-3%-os kénsavas-sósavas fürdőben lemaratták a gátlószert és előtűnt a kék háttérből a fehér minta.

A fülkébe egy három ponton rögzíthető hegesztett fémvázat készítettem, amire egyesével ráépíthető gömbölyded formákat helyeztem. Anyaghasználatomban kifejezetten ragaszkodtam a textilhez, mert az épület történetéhez ily módon is hű szerettem volna maradni. Nem egy megszokott jelenség, mikor efemer anyagokból készül el egy köztéri munka, így ez a projekt ilyen szempontból is kihívást jelentett, mivel egy hónapos kiállítási időt és ezáltal különböző környezeti hatásokat kellett kibírnia. Vízepergető kék textiltől szabtam ki és varrtam össze a formákat. Általában vatelint használok tömőanyagként, de ebben az esetben nem jöhetett szóba, mivel tapasztaltam, hogy nedvesség hatására növekszik a súlya és a forma is változásnak indul. Vatelin helyett polisztirol gyöngyöket használtam töltésanyagként, aminek alig van súlya és vízálló. A kékfestés mintarendszerének jelenkori adaptációját szerettem volna megközelíteni, nagy felületen, plasztikus megfogalmazásban, épített térben.

Eddigi szobrászati alkotásaimban többnyire a textil állt anyaghasználat szempontjából az első helyen. A különböző textíliák és azok megmunkálása többnyire a női munkavégzéshez köthetők és a nőiség kifejezésére szolgáló eszközként szolgálnak. A karantén fogságában kezdtem el ehhez az anyaghoz nyúlni, eleinte harisnyákat tömtem ki, varrtam össze, figyeltem, ahogyan foglyul ejti a szövet a töltőanyagot, ahogyan testet ölt egy konkrét, de rugalmas, üres forma, majd tudatosan kezdtem el kialakítani ezeket a tömőanyag-csapdákat. Művészeti kezdeményezésem a textilszobrok és installációk készítésekor, hogy anyagában idegen élményt keltsenek, az objektumok eredeti valójukhoz képest.

A fülkeprojekt után találkoztam Bécsben Tillman Kaiser és Sonia Leimer kortárs fülkeadaptációjával a MuseumsQuartier épületén. Mindketten olyan szobrászati projekteket dolgoztak ki, amelyek formailag és tartalmilag Fischer von Erlach barokk építészetére utalnak.

Az építészet és szobrászat szoros kapcsolatban állt egymással évezredekken keresztül. Összhangot teremtettek az épületdíszítő szobrászati elemek, az épület funkciójával, figyelemfelkeltő vizuális kommunikációval emelték ki az épület sajátosságait. Több művészeti korszakon keresztül szobor és épület elválaszthatatlan volt egymástól, s az építészeti kerettől majd csak a reneszánsz szabadítja ki a szobrokat úgy, hogy azok önálló plasztikaként is helytállnak. Magyarországon az 1860-as évektől 1900-as évek elejéig a fő építészeti stílusokat nevezzük gyűjtőnéven historizáló építészetnek, mely különböző korok stíluselemeit egyesíti, ezek jellemzően: reneszánsz, barokk, gótika, román elemek. Budapest épületei jellegzetesen eklektikusak. Számos szoborfülkét láthatunk a városban, villákon, közintézményeken és a régi bérházak homlokzatán is. A fülkéket díszítő szobrok Budapest története folyamán eltűntek, vagy megrongálódtak.

Nagyméretű szobromon látható, hogy ez egy olyan plasztika, mely nem csak a fülke terét veszi igénybe, hanem néhol enyhén túllóg azon. A Chiesa di Orsanmichele homlokzatán lévő fülkét díszítő, Verrocchio által készített bronzszobor, mely *Krisztust és Szent (Hitetlen) Tamást* ábrázolja, szintén inspirált a szoborfülkével való viszonyulásommal kapcsolatban. A templom keleti oldalán látható alkotást a fülkéből kilépő Szent Tamás alakja teszi számomra izgalmassá. Ez a térbeli elhelyezés úgy gondolom megreformálta a szobor és épület viszonyát. Megteszi az első lépést az épület rabságából való kiszabadulás és ezáltal az önálló plasztikává válás kezdeményezése felé. Az általam készített fülkeszoborral egy kortárs felfogásban szerettem volna ezt a plasztikai igényt, törekvést megfogalmazni, ezért komponálásában szervesül a fülkével, mégis egy ponton már kilép annak meghatározott kereteiből, átlép az épületen kívüli világ dimenziójába is, és így invitálja kapcsolódásra a két teret.

Tillman Kaiser: *Cím nélkül* 2023 Bécs, MuseumsQuartier

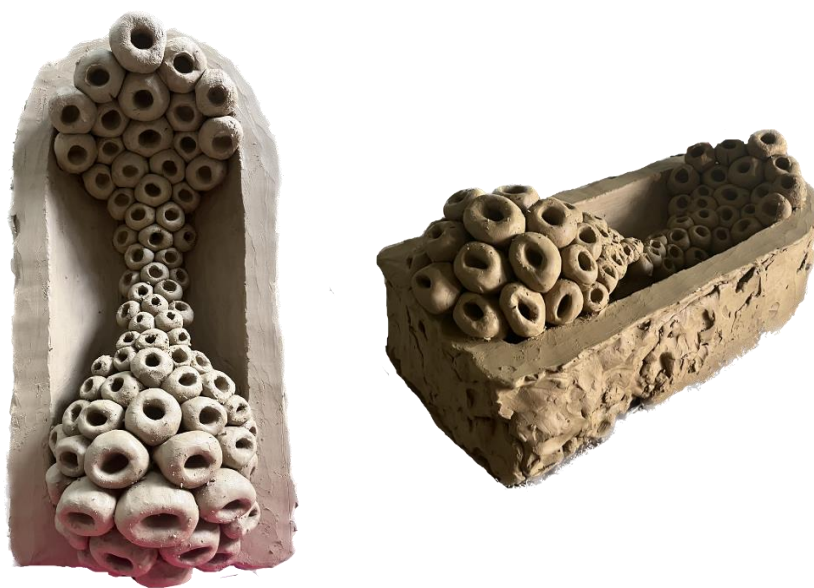
Sonia Leimer: *Placeholder* 2023 Bécs, MuseumsQuartier

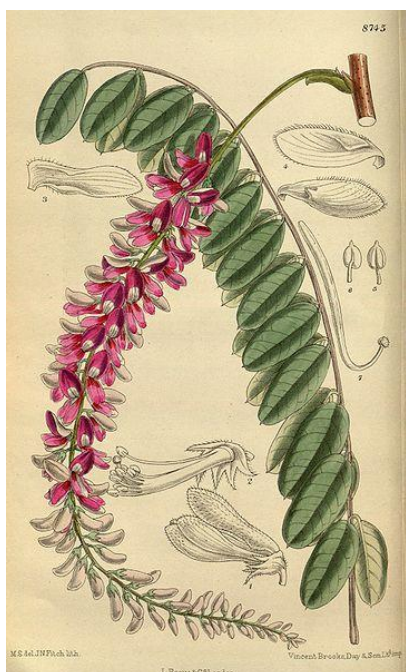
Verrocchio: *Krisztus és Szent Tamás* 1467-1483 Firenze, Orsanmichele-templom

Az egykori Walla József Cementárugyár bérháza fülkeszobrai

Fülke pályázatra készült agyagmakett 2023

Indigofera Tinctoria

Kluge család kékfestő műhelye Pápán

Indigó festéshez használt dúcsok